supliment *Oberliht*
http://www.oberliht.org.md
aprilie 2009

proiectul

CHIOȘC

Stare de Urgență

MONUMENTUL INVIZIBIL

http://www.oberliht.org.md/chiosc.html

Nu există nimic mai puțin vizibil decît un monument. Datorită caracterului său finisat şi static, și amplasării sale într-un context înconjurător determinat, monumentul se contopeşte cu peisajul, devenind astfel imperceptibil.
Imaginea artei monumentale, aportul său la dezvoltarea culturii vizuale şi respectiv realizările prezentate în spațiul public diferă de la o țară la alta, în dependență de conjunctura politică, sistemul de valori şi referințele existente la acel moment.
Monumentalitatea, pe care dicționarele de artă o definesc prin calitatea de "impresionare a spectatorului datorită măreției, forței, grandorii sau masei operei de artă", poate fi transmisă prin intermediul picturii, în special celei murale, mozaicului, vitraliului, afișului sau unor genuri de artă mai complexe cum sînt arhitectura sau arta cinematografică. Tradițional, un rol important în configurarea spațiului public îi revine sculpturii.
Privite dintr-o perspectivă istorică monumentele au jucat rolul unor pietre de memorie ridicate în cinstea unor idealuri, evenimente, personalități. Astfel ele păstrează memoria socială sau cea națională colectivă. În capacitatea sa de conservare a memoriei şi în caracterul său permanent şi constă puterea unui monument.

Arta monumentală, mai precis caracterul său monumental – monumentul –

>>>

THE INVISIBLE MONUMENT

http://www.oberliht.org.md/chiosc.html

There is nothing less visible than a monument. Due to the finished form and its static character and to its emplacement in a determined environment, the monument melts with the scenery, becoming imperceptible.
The image of monumental art, its contribution to the development of visual culture, and its presence in the public space differ from country to country, depending on the political conjuncture, the system of values and references of the time.
Monumentality, defined in the art dictionaries by the quality of "impressing the viewer through the grandeur, grandiosity, force or the mass of the art-work" may be transmitted by the means of painting, especially mural painting, mosaic, strained-glass windows, posters or other, more complex, artistic genres like architecture or cinema. Traditionally, sculpture maintains an important role in the configuration of public space.
In a historical perspective, monuments played the role of memorial rocks built in honor of ideals, events, major figures. Thus, they keep the social or collective national memory. The power of a monument consists in its ability to conserve memory and in its permanent character.

Monumental art, more exactly its monumental character – the monument – has a well-determined social function. Often, placed in a square as a message

>>>

Grigorii Kotovskii, 1954, Chișinău | sculptori: L. Dubinovschi, K. Kitaika, I. Perşudcev, A. Poseado | arhitect: F. Naumov | foto: Vladimir US, 2009

Regele Carol I, 1939, Piața Palatului, București (distrus în 1947) | sculptor: I. Meštrović

poartă o funcție socială bine determinată. Adesea, amplasat într-o piață sau un scuar pe post de emițător de mesaje sau piesă prin care anumite idei se doresc a fi comunicate, acesta contribuie la configurarea spațiului public. Se știe bine că spațiul public din SUA, fie din Europa de Vest sau cea de Est din care facem parte și noi este un spațiu controlat și manipulat, nemaivorbind de țările arabe unde noțiunea de spațiu public pur și simplu nu există. Astfel totul ce se întîmplă în spațiul public, inclusiv și în domeniul artei monumentale, este supus controlului și cenzurii. În țările capitaliste acest control este exercitat utilizîndu-se mecanismele financiare de subsidare a culturii, pe cînd în țările ce au aparținut fostului lagăr socialist – pe cale ideologică.
Monumentul poartă o încărcătură simbolică și în sinea sa reprezintă poziția și interesele puterii. De fapt doar elitele politice sau magnații și oligarhii au avut posibilitatea să inițieze proiecte monumentale, ele fiind extrem de costisitoare, și să decidă asupra locului amplasării acestora. În Roma Antică monumentele jucau rolul unor instrumente de legiferare a puterii politice, în țările capitaliste ele exprimă puterea financiară a comandatarilor și contribuie la creșterea imaginii lor publice, iar în timpul socialismului glorios arta monumentală afișa fundamentele ideologice ale imperiului sovietic pentru ca acestea să fie înlocuite după 1989 cu monumente ce reprezintă idealurile naționale ale noilor state independente. Astfel, odată cu schimbarea regimului politic sau a puterii, principiile amenajării spațiului public sufereau schimbări radicale. Anume din această cauză monumentele ce aparțineau unei epoci trecute, privită ca nefavorabilă, erau aruncate în aer pentru a fi înlocuite cu altele. Prin distrugerea materiei și formei se țintea cu precizie distrugerea simbolului încorporat de acea formă. Aceasta a fost soarta monumentului lui Nikola TESLA – un savant de talie mondială, amplasat în orașul Gospić, Croația și distrus în februarie 1992, imediat după izbucnirea războiului din fosta Iugoslavie. Naționaliștii croați nu i-au putut ierta originea sa sîrbă cu toate că acesta și-a trăit viața în Croația. În anul 2006, tot în Croația, au fost instalate deodată 3 monumente dedicate lui TESLA, unul din ele fiind amplasat în centrul orașului Zagreb – o intenție vădită a autorităților croate de a folosi imaginea lui TESLA drept o marcă croată.
Au fost cazuri cînd unele monumente au fost deplasate de mai multe ori de la un loc la altul, iar altele au fost topite pentru a fi transformate în alt ceva, exact așa cum a fost topită în 1948 statuia ecvestră a regelui Carol I realizată de sculptorul Ivan MEŠTROVIĆ pentru Piața Palatului din București. De mai multa vreme se vehiculează un gind de a topi statuia lui Lenin aflata acum la Mogoșoaia iar bronzul sa fie folosit, din nou, pentru realizarea statuii lui Carol I. Într-o altă versiune se propune topirea orgoliosului monument al cneazului de Rîmnic, Suvorov, care domină încă drumul Moldovei.

Teoreticieni și critici de azi, referindu-se la perioada post-

>>>

belică, consideră arta monumentală drept cea mai „angajată” dintre toate artele, ea servind necondiționat intereselor statului și ideologiei promovate de liderii politici. Este arta unui anonimat superior datorită faptului că la un monument puteau lucra laolaltă 8 – 10 oameni, unii dintre care rămîn necunoscuți pînă astăzi. Mai mult, ea era concepută pentru a fi multiplicată, reluată și reprodusă adesea într-un tiraj impresionant, fapt care explică, conform criticului de artă Vladimir BULAT, lipsa de personalitate a majorității sculpturilor realizate în primele decenii de după război.
Într-o mare măsură absolvenții facultăților de artă monumentală care au revenit în Moldova post-belică, pentru a fi capabili să activeze, s-au simțit nevoiți să servească unui regim represiv și asupritor pentru multă lume din jur.
Astfel s-a întîmplat cu Lazăr DUBINOVSCHI, absolvent al Școlii de Arte Frumoase din București unde i-a avut în calitate de mentori pe Dimitrie PACIUREA, Oscar HAN și Antoine BOURDELLE, care la Paris i-a oferit lecții de modelaj.
Chiar dacă DUBINOVSCHI a exercitat o impunătoare și fructuoasă activitate cu rezultate cunoscute de noi toți, soarta artistului DUBINOVSCHI este tragică, el fiind nevoit să apeleze la diverse strategii de conformism, flexibilitate sau disponibilitate față de regimul existent la acel moment.
Din operele sale cele mai importante din Chișinău pot fi distinse monumentul lui *Grigorii Kotovski*, *Eroilor comsomolului leninist*, compoziția sculpturală *Karl Marx și Friedrich Engels* ulterior distrusă, bustul lui *Eminescu* și altele. Printre ultimele sale lucrări se numără lucrarea Recviem realizată în 1978, în ultimii ani de viață ai artistului.
Necătînd la poluarea ideologică a spațiului cultural de la noi prin intermediul televiziunii, radioului, literaturii, artei, Lazăr DUBINOBSCHI a fost conștient de pactul stabilit cu puterea, și doar în acest fel el și-a putut exersa vocația sa de artist.

Spre deosebire de contextul în care a activat DUBINOVSCHI, puțini artiști din cei activi astăzi reușesc să păstreze o doză de *onestitate* și *probitate* profesională, evitînd practicarea unei sculpturi „angajate” și „ideologizate” drept consecință a unei comenzi de stat.
Și dacă multe monumente apar drept situri oblice, pur formale, turistice sau chiar amuzante, acest lucru se datorează faptului că substratul ideologic ce domina întreaga viață socială din perioada cînd acestea au fost edificate pur și simplu a dispărut și nu mai determină percepția spectatorului, lăsînd o serie de monumente doar cu un înveliș formal și goale pe dinnăuntru.

>>>

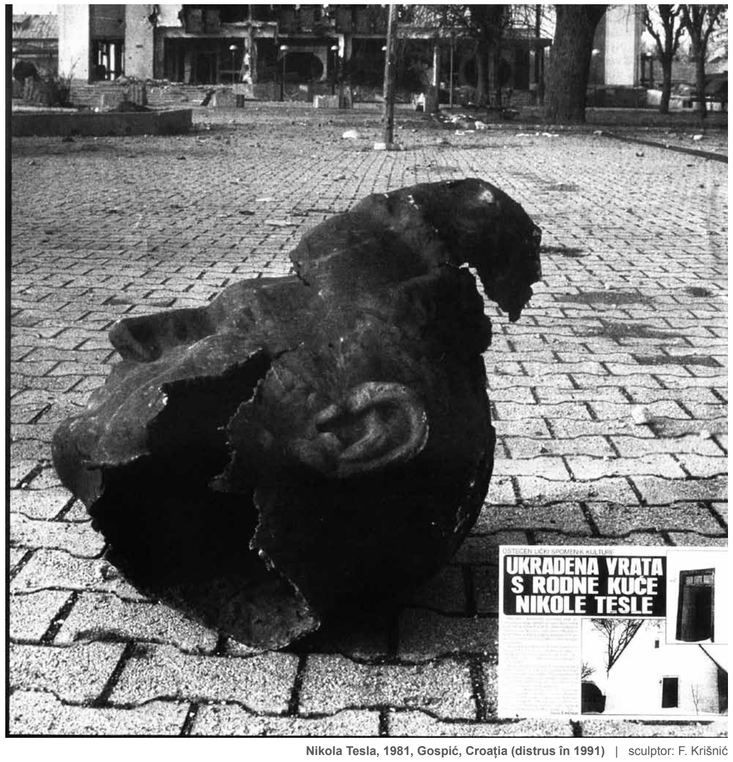

Nikola Tesla, 1981, Gospić, Croația (distrus în 1991) | sculptor: F. Krišnić

Eliberarea, 1976, Chișinău | sculptori: L. Dubinovschi, N. Epelbaum | arhitecți: I. Grițenko, A. Kolotovkin, F. Naumov | foto: Vladimir US, 2009

sender or as a form through which certain ideas are intended to be communicated, it configures the public space. It is generally known that public space in USA, Western Europe or Eastern Europe we are a part of is controlled and manipulated, not to mention Arab countries, where the notion of public space simply doesn't exist. Thus, everything that happens in public space, including the area of monumental art, is kept under control and censorship. In capitalist countries, this control is exerted through financial mechanisms of funding of culture, whereas in the ex-socialist countries – by the means of ideology.
The monument bears a symbolic meaning and, by itself, represents the position and interests of power. In fact, only political elites or magnates and oligarchs have had the possibility to initiate monumental projects, since they are extremely expensive, and to decide the place they are going to be erected. In Ancient Rome, monuments were used to legislate the political power, and in capitalist countries they express the financial power of people who order to build them, and also contribute to the promotion of their public image; during

>>>

the socialist period, monumental art was exhibiting the ideological basis of the Soviet Empire, and after 1989 this was replaced by new monuments that represent national ideals of the new independent states. Thus, with the change of political regime or power, the policy for public space arrangement was radically changing.
For this reason, monuments pertaining to the past epoch, seen as unfavorable, were blown up in order to be replaced with new ones. By the destruction of their matter and form, the destruction of that form's symbol was implicitly intended. This was the fate of the monument in honor of Nikola TESLA – a world-known scientist – built in the city of Gospić, Croatia, and destroyed in February 1992, right after the start of the war in ex-Yugoslavia. The Croatian nationalists couldn't forgive his Serbian origin, although he lived many years in Croatia. In 2006, also in Croatia, 3 monuments in honor of TESLA were inaugurated at the same time, one of them placed downtown in Zagreb – an evident intention of Croatian authorities to use TESLA's image as a Croatian trademark.
There were also cases when monuments were moved several times from place to place, and others were melted and transformed into something else, like it happened with the equestrian statue of King Carol I, realized by the sculptor Ivan MEŠTROVIĆ for the Palace Square in Bucharest. For some time, a new idea was spread – to melt Lenin's statue, found now in Mogosoaia, and to use again the bronze for Carol I statue. According to another version, the melting of the proud monument of the Rimnic kneaz, Suvorov, which still dominates over the road to Moldova, is proposed.

Contemporary theorists and critics, speaking of the post WW2 period, consider monumental art as the most "engaged" kind of art, unconditionally serving the state interests and the ideology promoted by political leaders. It is the art of a superior anonymity due to the fact that 8-10 people could work on one monument, and some of them are still unknown. More than that, it was conceived in order to be multiplied, resumed and reproduced often in an impressive number of copies, a fact that explains, according to the art critic Vladimir BULAT, the lack of personality specific to the majority of sculptures realized in the first post war decades.
At large, the graduates of monumental art departments that returned in post war Moldova, in order to be able to work, had to serve a repressive and oppressive for people regime. This was the case of Lazăr DUBINOVSCHI, graduate of the Fine Arts School in Bucharest, where his mentors were Dimitrie PACIUREA, Oscar HAN and Antoine BOURDELLE, who offered him modeling lessons in Paris.
Although DUBINOVSCHI had an impressive and fruitful activity, with results all of us know, DUBINOVSCHI's fate as an artist is a tragic one – he had to use different strategies of conformism, flexibility or disposability for the regime of the period.
From his most important works in Chișinău we can enumerate the monuments in honor of *Grigorii Kotovski*, *The Communist Komsomol Heroes*, the sculptural composition *Karl Marx and Friedrich Engels*, destroyed afterwards, *Eminescu*'s bust, etc. Among his last works is Requiem, realized in 1978, in the artist's last

>>>

Compoziție sculpturală Karl Marx și Friedrich Engels, 1976, Chișinău (distrusă în 1991) | sculptor: L. Dubinovschi | foto: albumul *Lazăr Dubinovschy*, Chișinău 2004

Eminescu, 1957, Chișinău
sculptor: L. Dubinovschi | arhitect: F. Naumov
foto: Vladimir US, 2009

Cu toate acestea monumentele reînvie ocazional datorită evenimentelor organizate în proximitatea lor şi în conexiune cu fondul de memorie pe care acele monumente îl poartă – altfel spus monumentele pot fi reactivate și incluse în circuitul valorilor curente. De obicei acest lucru se întîmplă cînd se depun coroane cu flori și sînt pronunțate discursuri patriotice, fie cu ocazia unor sărbători naționale. Noile practici de artă contemporană găsesc şi ele un mod de reutilizare a acestor situri. Din cînd în cînd se mai oprește cîte un turist pentru a face o poză cu ele.

text: **Vladimir US**

Text adaptat pentru Suplimentul *Oberliht* (inițial difuzat în cadrul programului TV AlteArte, realizat de Centrul pentru Artă Contemporană, Chișinău [ksa:k], 2006)

years of life.
Without taking into account the ideological pollution of our cultural space by the means of TV, radio, literature, art, Lazăr DUBINOVSCHI was conscious of the established agreement with the power – and only in this way could he manifest his vocation as an artist.

Unlike the context in which DUBINOVSCHI was active, few artists in the contemporary scene manage to maintain a certain professional *honesty* and *integrity*, avoiding the practice of an “engaged” and “ideological” sculpture following a state commission.
And if a lot of monuments appear today as oblique, strictly formal, touristic or even fun sites, this is due to the fact that the ideological substratum that dominated in the whole social life in the period they were edified just disappeared and doesn’t determine any more the viewer’s perception, leaving some of the monuments just with a formal envelope and void on the inside.
Anyway, these monuments occasionally resurrect, due to events organized in their proximity and in connection with the memory fund that these monuments carry – in other words, monuments can be reactivated and included in the current circuit of values. Usually, this thing happens when flower wreaths are laid down and patriotic discourses are pronounced, or on the occasion of national holidays. The new contemporary art practices also find a way of reutilizing these sites. Sometimes, a tourist stops in order to take a picture of them.

text: **Vladimir US**
translation: **Alex COSMESCU**

Text adapted for the Oberliht Supplement (initially broadcasted during the AlteArte TV program, realized by the Center for Contemporary Art, Chișinău [ksa:k], 2006)

ARThotel

http://www.oberliht.org.md/arthotel.html
în proces de reconstrucție

cultura tinerilor, artă
şi politici culturale

[Oberlist]

youth culture, arts
and cultural policies

Portal informațional pentru artă și cultură din Moldova

Pentru abonare expediaţi un email la adresa **ober@emdash.org** cu subiectul ‘abonare [Oberlist]’
mai multe detalii aflaţi la: http://idash.org/mailman/listinfo/oberlist

Information gateway for arts and culture from Moldova

If you wish to subscribe send an email to **ober@emdash.org** with the subject ‘subscribe [Oberlist]’
for more detailes go to: http://idash.org/mailman/listinfo/oberlist

Supliment ***Oberliht*** - toate materialele aparţin Revistei STARE de URGENȚĂ și Asociaţiei Oberliht şi nu pot fi preluate fără acordul lor | redactor supliment: Vladimir US | contribuţii: Vladimir US
traduceri: Alexandru COSMESCU | design: usv | fotografii/imagini: Oberliht | contact: info@oberliht.org.md